

KLASIKAPLUS.CZ

1. Jiří Habart: Koncert na Pražském jaru je nejhezčím dárkem

17.05.2024 klasikaplus.cz - Jan Průša

Odkaz na originál

Klíčová slova: divadle (2); Ostravě (2); divadlem; divadlu; Habarta; Habartovi; Jiřího; Jiřímu; moravskoslezskému; Národnímu; opeře; ostravské

"Bez dobré agentury nemáte moc šanci se dostat do zahraničí." "Absolvovaným soutěžím vděčím za mnohé." "Snažil jsem..."

pátek, 17. květen 2024 12:30 Jan Průša

"Bez dobré agentury nemáte moc šanci se dostat do zahraničí."

"Absolvovaným soutěžím vděčím za mnohé."

"Snažil jsem se vybrat věci, které všichni dobře znají, ale možná nikdy neměli možnost je slyšet naživo."

Dirigentu Jiřímu Habartovi se v posledních měsících dařilo. Mezi nejvýznamnější úspěchy patří účast na prestižní anglické soutěži Donatella Flick LSO Conducting Competition, kde se umístil v první trojce. Nejen o tom, jak mu tato zkušenost otevírá dveře nebo kde se vidí za pár let, ale především o jeho blížícím se debutu na Pražském jaru povídal v prostorech Rudolfiny, kde se v úterý 21. května představí společně s Prague Philharmonia a violistou Sao Soulezem Larivierem.

Jirko, nemůžeme začít jinak než otázkou, jak oslavuješ Rok české hudby?

Bedřichem Smetanou! A to díky Národnímu divadlu moravskoslezskému, kde jsme se pustili do velkého smetanovského cyklu. Postupně jsme uvedli všech osm jeho dokončených oper a já měl možnost dirigoval hned čtyři.

Nad kterou jsi strávil nejvíc času?

Nad Daliborem. Je to pro mne nejhranější titul, dirigoval jsem ho asi desetkrát. Tato opera má opravdu nádherné plochy, árie i krásná sóla pro housle i violoncello. Někdo ji považuje za nejlepší Smetanovu operu. Já osobně si to nemyslím, ale určitě má jedinečné kouzlo a velmi dobře se diriguje.

Nedávno ses podílel i na nastudování oper Dvě vdovy a Braniboři v Čechách, pokud se nepletu...

Ano. Braniboři, to je úplně jiný Smetana! Ačkoliv je to jeho prvotina, tak je to podle mě dílo velmi sebevědomé. Smetana zde nasává Beethovena, Verdiho i francouzskou operu. Ve sborech tam úplně slyším první dějství Nabucca. Je to takový Verdi v češtině. (smích) Pamatuji si, jak jsi v minulém roce dirigoval na Smetanově Litomyšli Prodanou nevěstu a mělo to velký úspěch.

To pro mě bylo velmi milé a vzrušující setkání dirigovat Prodanou nevěstu a mělo to velký úspěch. Tehdy jsem si to opravdu užil; ke Smetanově nejhranější opeře jsem se v této sezóně v ostravské opeře opět vrátil.

A která z těch čtyř Smetanových oper, co jsi doposud dělal, ti k srdci přirostla nejvíce?

To je těžké říci, v každé mám svá oblíbená místa, ale jako celek asi nejraději diriguji Prodanou nevěstu

Jaké jsou v Ostravě na celý cyklus reakce?

Velmi dobré. Mělo to vynikající návštěvnost a existuje tam dokonce i fanklub a spousta diváků navštívilo oba cykly. Smetana očividně táhne, a to nejen tituly jako Prodaná, ale i třeba Dvě vdovy, ze kterých byli posluchači nadšeni. Myslím, že každá Smetanova opera se dočkala skvělého přijetí a bylo nesmírně zajímavé všechny jeho opery slyšet, protože jsou velmi kontrastní jak po stránce hudební, tak námětové.

Vypadá to, že má Smetana stále co říct. Myslíš, že tomu tak je?

Určitě ano, vždyť se jedná o počátek české národní opery. Byl první, kdo se snažil vyzdvihnout český naturel, krásu lidové hudby, historické etapy a problémy národa, oslavoval naši zemi a lidi v něm. V tom nepřestává být Smetanova hudba dojemná a silná. A to nejen v operní literatuře ale i hudbě komorní. Vrcholem pro mě zůstává cyklus symfonických básní Má vlast

V minulém roce jsi skončil mezi třemi finalisty v dirigentské soutěži Donatella Flick LSO Conducting Competition. Měl tento úspěch vliv na tvoji kariéru?

Nepochybně ano. Začali se o mě více zajímat orchestry v zahraničí i doma v Česku. Třeba nedávno jsem měl debut se Slovenskou filharmonií, což byl určitě efekt londýnské soutěže. Dnes je ale také důležité mít v tomto řemesle dobrou agenturu, která o vás pečuje a snaží se o rozvoj kariéry. Vlastně bez dobré agentury nemáte moc šanci se dostat do zahraničí. Nehledě na to, že hudební svět je obrovsky konkurenční.

Rozhoduje u mladého dirigenta o úspěchu získat kvalitní agenturu opravdu jen úspěch v soutěži?

Určitě nejen ten. Někomu se podaří prosadit díky dobrým konexím a kontaktům, ale nakonec každý orchestr stejně pozná, zdali spolupráce má smysl nebo ne. Aby si vás někdo všiml poctivou cestou, musíte vyzkoušet soutěže, účastnit se masterclass, být někde asistentem a v mnoha případech mít prostě jen štěstí. Já osobně absolvovaným soutěžím vděčím za mnohé.

Existující taky sociální sítě, kde na sebe sousta umělců dokáže upozornit...

To ano, dnes je taková doba – hlavně být vidět. Já také rád sleduji oblíbené umělce, kde zrovna koncertují a jak se jim daří. A je vlastně úžasné, že si můžeme dopřát jakoukoliv hudbu a v jakémkoliv pojetí každý den v mobilu či počítači, každý den poznávat nové interprety.

Jaký jsi ty dirigent?

Velmi, velmi sebekritický. Když se něco během hraní nedaří, vždycky hledám chyby prvně u sebe. Poslední dvě sezóny byly vlastně první kompletní po covidu, a tak mám možnost poslední dva roky získávat praxi v opeře a vnímat svoje výkony i zpětnou vazbu.

Některá představení v divadle si natáčím, abych se viděl z té druhé strany, jak to vidí hráč. Často se stane, že vyzkouším nové

přístupy i při samotném představení. Je to pro mě takový kurz naživo. Neustále zkouším a hledám nová gesta a zkoumám jakou mají odezvu a jaká je na ně reakce souhry. Pak vyhodnocuji, co funguje a co ne. Sebekriticky jsem vlastně přistupoval i k samotné účasti na soutěži. Když jsem tam šel, nepočítal jsem s tím, že bych se mohl dostat tak daleko. A když po finálovém kole dostanete i pár hezkých reakcí od hráčů London Symphony Orchestra, tak vám to přece jen dodá pocit, že jdete správnou cestou. Ale umění dirigování obnáší tolik dimenzí, které je potřeba obsáhnout, že je to nikdy nekončící proces hledání.

Jaké je to dirigovat London Symphony Orchestra?

Samozřejmě to bylo úžasné. Jako sednout do nejluxusnějšího auta. Jejich hudební inteligence, muzikalita a schopnost na vás reagovat, a hlavně poslouchat se navzájem, byla zážitkem. Vzpomněl jsem si na pana dirigenta Tomáše Hanuse, který mi vždycky říká, že největší umění u těchto orchestrů je změnit či ozvláštnit už tak krásný zvuk. Což je to, co porota na soutěži mimo jiného asi hledala. Když jsem tam před nimi stál, tak stačilo nepatrně naznačit a tóny najednou změnilly charakter. Pamatuji si také, že jsem po nich chtěl v jedné skladbě, která začíná a končí stejných tématem, aby opakování zahráli ne smutně, ale smířeně. Což jsou velmi abstraktní pojmy, ale oni tu frázi zahráli opravdu jinak. Zažívat něco takového bylo neuvěřitelné a moc rád na ty chvíle vzpomínám. Myslím, že jeden z efektů tvého londýnského úspěchu je i debut letošním na Pražské jaru.

Ano a velmi se z toho těším! Je to asi ten nejhezčí dárek za Londýn. Snažili jsme se vybrat hezký program, pestrý a barevný.

Co to bude?

Předehra k Mendelssohnově Snoci svatojánské Griegova suita k Peer Gyntovi a Kodályho Tance z Galanty . A nesmím zapomenout na Koncert pro violu a orchestr Krzysztofa Pendereckého společně violistou Sao Soulezem Larivierem , to bude opravdu výzva. Paradoxně pro mě bude největším oříškem ten evergreen, suita z Peer Gynta . Je tam tolik rozdílných emocí, nálad a charakterů. Stejně tak Mendelssohnova předehra má mnoho specifik a moc se těším, co s orchestrem Prague Philharmonia vymyslíme.

Jaká třeba specifika?

Tak například Sen noci svatojánské začíná krásně znázorněným "cupitáním" kouzelných víl. Poté se tak objevuje těžkopádný tanec dělníků, vzápětí slyšíme hýkání osla, pak téma milenců... Jedná se o nesmírně pestrou kompozici. Já si teď doma na housle všechny partitury koncertu přehrávám, abych zjistil, jak se to hraje a co mám a nemám od orchestru požadovat. Anebo Kodály... Tam je spousta specialitek. Když to poslouchám, nevycházím z údivu, ale protože to má sedm částí a hudba neustále pomyslně zastavuje, je důležité, aby stále působila jako jeden celek a přesto voněla maďarským espritelem a cimbálkou.

Tvůj koncert bude posluchačky velmi přitažlivý. Jak jsi sestavoval program, když tě organizátoři oslovili?

Pozvání přišlo velmi záhy po soutěži v Londýně. Pan dramaturg mi dal volnou ruku s výběrem repertoáru, za což moc děkuji. Snažil jsem se vybrat věci, které všichni dobře znají, ale možná nikdy neměli možnost je slyšet naživo. K nim jsem pak zvolil hudbu, která už není tak známá, ale je stejně velmi osobitá. Kodályho jsem osobně tolik neznal, než jsem ho dirigoval právě na soutěži v Maďarsku. Uměli Maďaři Kodályho zahrát tak, jako umíme zahrát my Smetanu?

Myslím, že ano! (smích) Mělo to štávu a rytmus, člověk jim nemusel k charakteru nic moc povídat...

Co Krzysztof Penderecki?

To byla především dohoda pana dramaturga a sólisty. Ten na seznam možností napsal právě i Pendereckého koncert, což pana dramaturga zaujalo, protože se nehraje zase tak často, vlastně skoro vůbec. Takže sólista se nyní koncert musel naučit, což bude takový dvojitý debut, jak můj, tak jeho. Tento koncert má úžasný tah, není v něm slabého místa. Hudba se střídá v perfektních časových úsecích. Není to koncert o třech větvích, jak jsme zvyklí, ale jakoby jednovětá elegie o sedmi částech propojených kadencemi violy. Zajímavá je instrumentace a je zde poměrně bohaté zastoupení bicích nástrojů a pro hledání zajímavých efektů i viola často hraje technikou sul ponticello, což vytváří specifickou atmosféru. Naprosto fantastický je závěr skladby, kdy po všem tom vzrušení a disonantních akordech Penderecki celý koncert uzavírá citlivě, až duchovně ve slabé dynamice v prostém unisonu. To má obrovskou sílu!

Přesto je to poměrně konzervativní skladba...

V jistém smyslu ano. V notách je to zapsáno velmi hezky. Slyšíme tam ještě typické avantgardní experimenty, ačkoliv už Penderecki tento koncert napsal v době, kdy změnil kompoziční styl a byl mnohem klasičtější. I takzvaná stará hudba je obtížná, podobně jako ta moderní. Když jsem dělal s filharmonií baroko, tak mi to dalo opravdu hodně práce, protože narážíte u hráčů na různé mantinely, za které nemohou, protože oni častokrát neví, jak se zápisem interpretačně naložit. A opravdu, i s moderním orchestrem bez střevových strun jde docílit fantastických zvukových výsledků a mnohdy stačí dodržet jen pár artikulačních zásad.

Takže tíhneš spíše ke staré hudbě?

Určitě mě velmi zajímá, ale asi bych se tak neškatulkoval. Mám rád veškerý repertoár. Třeba teď jsem dělal se Slovenskou filharmonií Druhou symfonií od Rachmaninova a tento velký romantismus mě velmi bavil a obohatil.

Co tě v nejbližších měsících ještě čeká?

Čekají mě tři debuty s domácími orchestry, v Hradci Králové, Pardubicích a v Praze s FOKem. Vracím se i do Debrecenu ke Kodályho filharmonii a poprvé mám možnost spolupracovat s Národním **divadlem** v Praze i Brně, to mě velice těší. Zajímavá bude práce nad nastudováním opery Pavla Haase Šarlatán v **Ostravě**, společně s režisérem Ondřejem Havelkou . Bude to uvedení po téměř devadesáti letech od premiéry a s inscenací pojedeme i na festival Janáček Brno , kde zazní v Mahenově **divadle**, v místě své premiéry. Je to velmi osobitá hudba, něco mezi Janáčkem a Martinů. Dost bohatá partitura, spousta not, ale velmi pěkná, harmonicky rafinovaná muzika. Nejbližší koncert po Pražském jaru bude debut se Sinfonia Varsovia na Janáčkově festivalu teď v červnu s houslistou Ivanem Ženatým . Za všechny tyto příležitosti jsem moc vděčný.

Máš nějaké dirigentské vzory?

Asi bych zmínil dva, kteří jsou mi blízcí a v něčem mě jejich práce fascinuje. Přejde mi, že na co v hudbě sáhli, to bylo skvělé. Tím prvním je určitě Claudio Abbado . Když třeba natočil kompletní Beethovenovy symfonie, tak jeho první kolekce je poměrně jiná než ta druhá, a to z velké části i proto, že si vzal novou manželku, která byla mimo jiné také barokní houslistkou. A najednou všechny ty ozdoby a tempa vyřešil diametrálně rozdílně! Asi dostal doma přednášku, jak to udělat více autenticky. (smích) Tím druhým je Carlos Kleiber . Člověk s úžasnou energií a jeho nahrávky jsou dechberoucí. Ze současných dirigentů například Paavo Järvi

Co tvoji vrstevníci?

Blízký mi je třeba náš Petr Popelka . Jeho živelnost, nasazení, odevzdání se muzice a pravdivost! Tohle je mi velmi sympatické a velmi mu fandím. Ve velké úctě mám samozřejmě všechny naše české reprezentanty, jakými jsou pánové Netopil, Hrůša, Hanus . Je skvělé, jak je každý z nich originální a svůj.

Co říkáš na současný stav klasické hudby ve světě? Vlastně už si o tom trochu mluvil...

Já si vždycky vzpomenu na Annu Hogenovou, která často zmiňuje Nietzscheho popis moderní společnosti jako vůle k moci, což potom Heidegger pojmenoval jako "přemocňování". Prostě být neustále lepší a zítra ještě lepší a tak dále. A pak je tu ta snaha o neustálou dokonalost. Ty můžeš být úspěšný a pak se podíváš na sociální sítě, kde se objeví nějaká nová tvář, ty hned najdeš její album, dohledáš si další videa a v pár minutách cokoliv o čemkoliv... Možná, že jak rychle může někdo začít, tak rychle to může i skončit, když se každou chvíli objevuje další virtuos, talent. Snaha být lepší je samozřejmě normální a umění si takové nasazení vyžaduje. Nevím jen, jak dlouho se toto dá vydržet, abychom z toho přehnaného úsilí o dokonalost třeba nevyhořeli.

Teď se v hudebním světě probírá dirigent Klaus Mäkelä. Je to nesmírně schopný člověk s obrovským talentem, Ale už se objevují komentáře, jestli to celé v jeho podání není přece jenom moc rychlé. Vždyť je mu osmadvacet let.

Je to muzikant na svém místě. Je nesmírně úspěšný, ale zaslouženě, je až fascinující ho sledovat při práci. Ale být šéfem čtyř orchestrů musí být náročné, vůbec nechápu, jak to psychicky a časově zvládá. Je to vůbec udržitelné? Nepochybně je to člověk s obrovským darem. Obdivuji jeho sebevědomí, nadhled a že se mu podařilo tak rychle nabrat zkušenosti prací s orchestry.

Jaký bys jednou chtěl být dirigent?

Jediné, co chci, je dělat kvalitní, smysluplnou, duchaplnou práci. Abychom s hudebníky vždy našli společnou řeč a rádi spolu tvořili.

Vůbec neřeším, jaký chci být dirigent. Snažím se být jen dobrý muzikant a představit hudební partitury nám v orchestru i posluchačům jak nejpravdivěji to jen lze, a tím si odnášet krásné zážitky. Nebudu ale zapírat, že mám vizi vést dlouhodobě dobrý orchestr a budovat s ním zvuk a repertoár. Jsem teď více operní dirigent – doufám, že dostanu prostor se více věnovat i koncertní hudbě, aby se to vyvážilo. Nicméně vše přichází v pravý čas, tak uvidíme, co život přinese.

Foto: archiv **Jiřího Habarta**, A.Trizuljak, František Renza, z archivu Klasiky+

Hudební publicista

Jan Průša (*1990) pravidelně přispívá svými recenzemi a dalšími texty o klasické hudbě a opeře. Mimo KlasikuPlus spolupracuje také s Českou televizí nebo Deníkem N. Vystudoval politologii a mezinárodní vztahy v Praze a religionistiku v Brně. Na festivalu Smetanova Litomyšl a v týmu České filharmonie se zabývá fundraisingem. V roli hudebního publicisty se zaměřuje na období pozdního romantismu, expresionismu nebo autory Nové hudby. Jednou by rád interpretoval na klavír Cageovu slavnou kompozici 4'33.

Více z této rubriky

[« zpět na začátek](#)